

Hva er diffuse utslipp? eller – Hva kan vi måle, og hvordan?

**Presentasjon under seminar om måling av
diffuse utslipp
19. – 20. Mars 2019**

Siv.ing. Håkon Skistad
Postboks 9801
7482 Trondheim
Tel.: 90 92 44 55
hskistad@gmail.com
Org.nr. 975 736 490 MVA

Mitt utgangspunkt

- Siden 1976 har jeg drevet med ventilasjon i smelteverk, både i forskning og i konsulentfirmaer.
- I en periode jobbet jeg i et silisiumkarbidverk
- Nå driver jeg konsulentvirksomhet med ventilasjon og røykkontroll for ferrolegering- og aluminiumindustrien.

Når jeg skal måle utslipp til luft opplever jeg:

- Det som finnes av standarder for målemetoder er ofte dårlig egnet
- For en del tilfeller har jeg ikke funnet eksisterende målemetoder
- Vi må tilpasse og improvisere og til dels utvikle metoder selv

Modell

Smelteverk

Hva er tilgjengelig viten – og kan vi harmonisere målemetodene?

- Jeg ser behov for en oversikt over hva som er tilgjengelig av standarder, målemetoder og måleinstrumenter.
- Så traff jeg Hege Indresand som så det samme problemet.
- Det resulterte i at vi begynte å lage en slik oversikt.
- Målet er at vi en dag skal få utviklet og harmonisert de metodene vi bruker for å måle de mere eller mindre diffuse utslippene til luft.
- Her trenger vi innspill fra andre som arbeider med måling av diffuse utslipp.

Stort eller lite?
Tenk på et tall ...

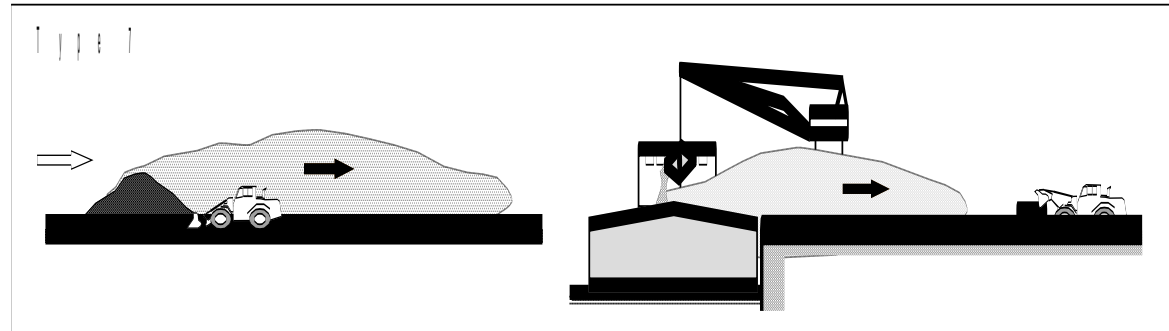
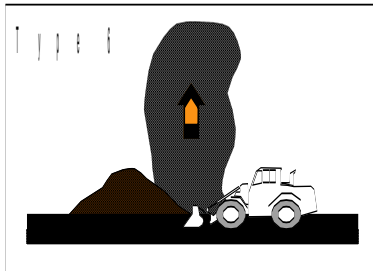
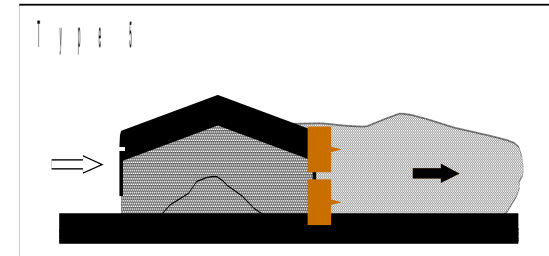
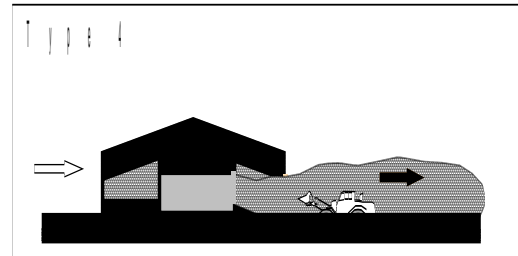
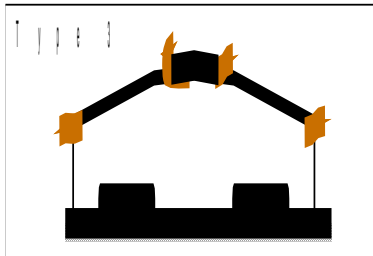
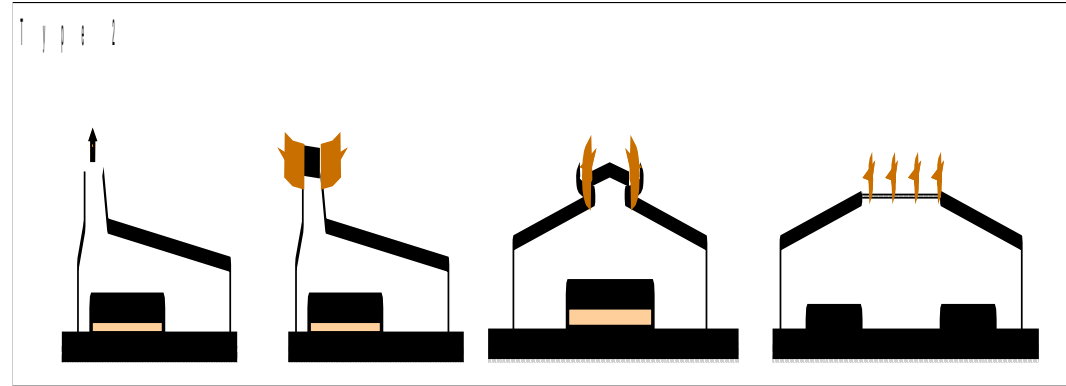
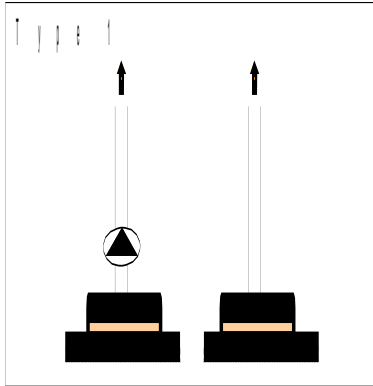
Første steg – kategorisering

- Når vi skal angripe «diffuse utslipp» kan det være nyttig å kategorisere utslippene, og se på hva vi kan måle og hvor vi trenger å utvikle måleteknikker.
- Så la oss ta en titt på de forskjellige typene, og se på hva som er problemene ved måling av utslipp.

Typer utslipp – ulike typer krever ulike målemetoder

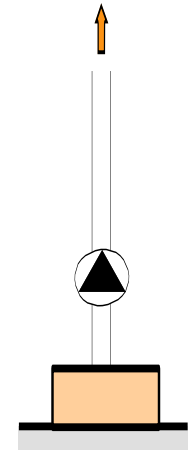
Type 1 – Avtrekkskanal med og uten viftedrift

La oss begynne med det som ikke er diffuse utslipp:

- Utslipp gjennom skorstein drevet med vifte
- Utslipp gjennom skorstein drevet av naturlig oppdrift

Standard målemetoder ?

- Ja, godt dekket av eksisterende standarder

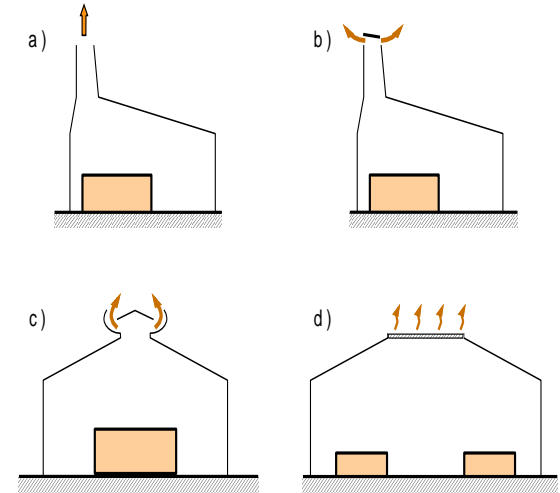
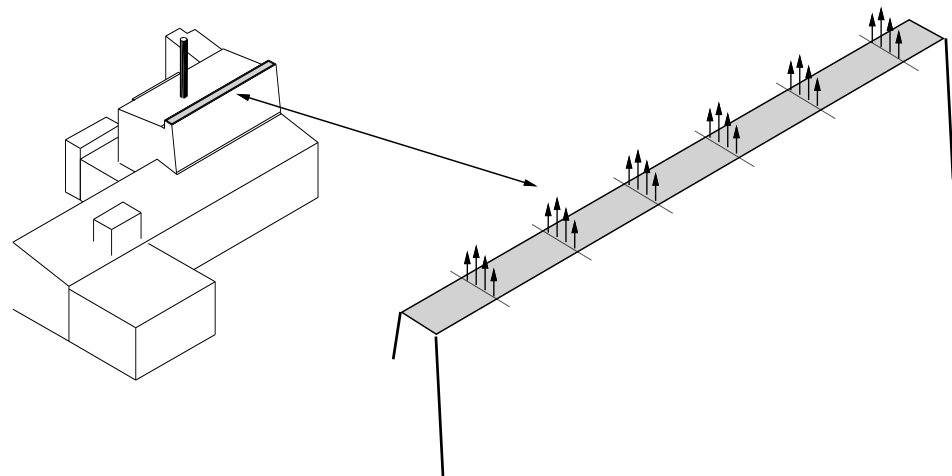
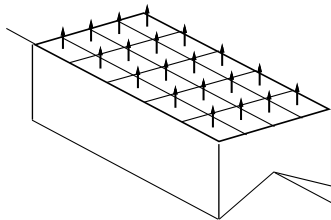

Type 2 – Takåpninger med oppdrifts-drevet ventilasjon

Standard målemetoder ? – Ja, til dels.

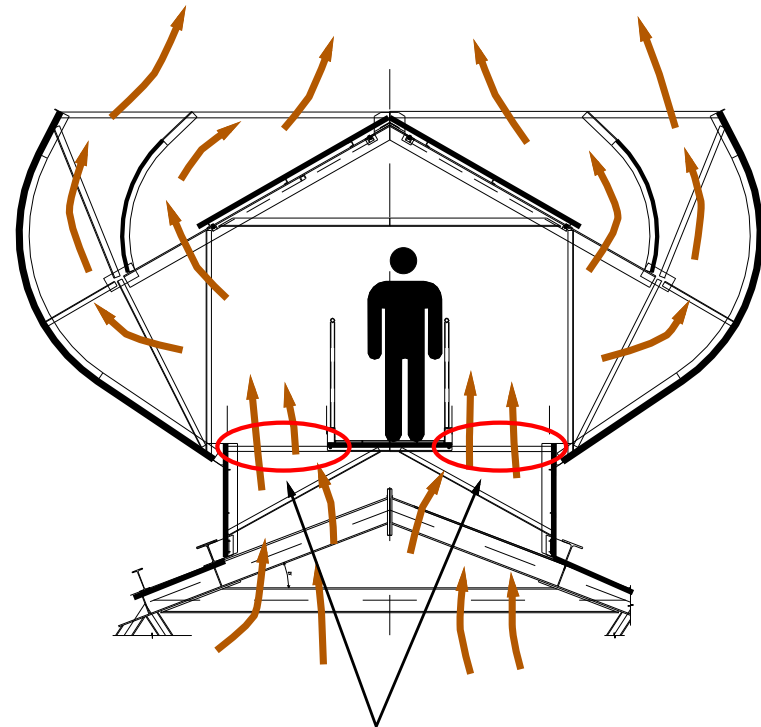
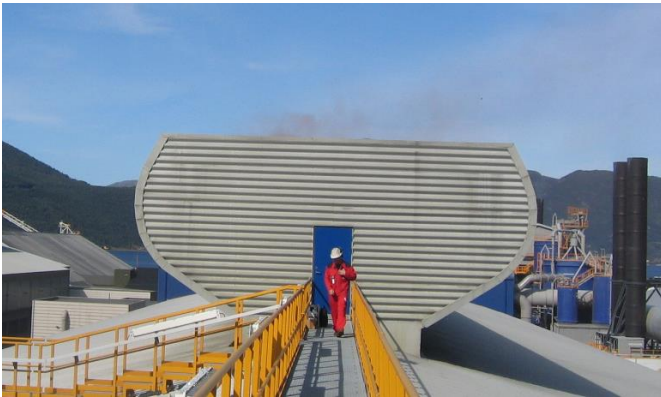
- Traversering av utløp med hastighetsmåler.
- Konsentrasjon måles på forskjellige måter.

Måling er ikke bare å lese av et instrument ...

Ved traversering : Kontrollér utstrømningen der du skal måle
Et eksempel – monitor i aluminium elektrolysehall.

Cross section
for velocity
measurements

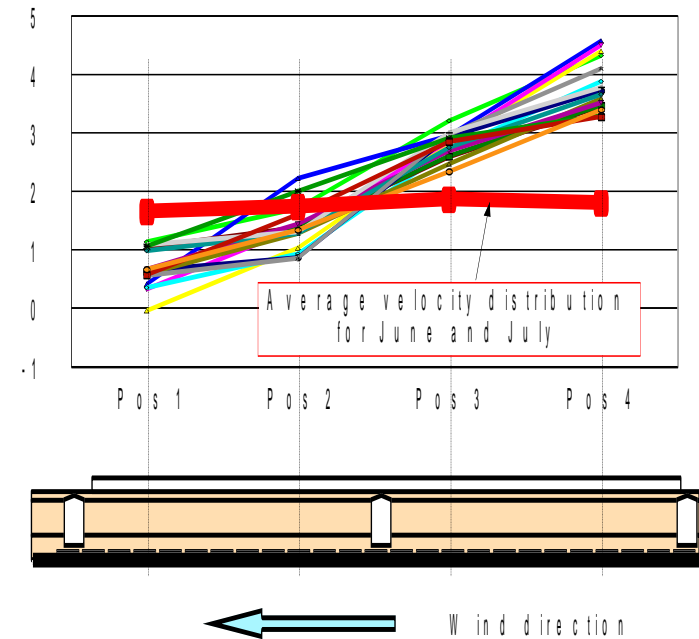
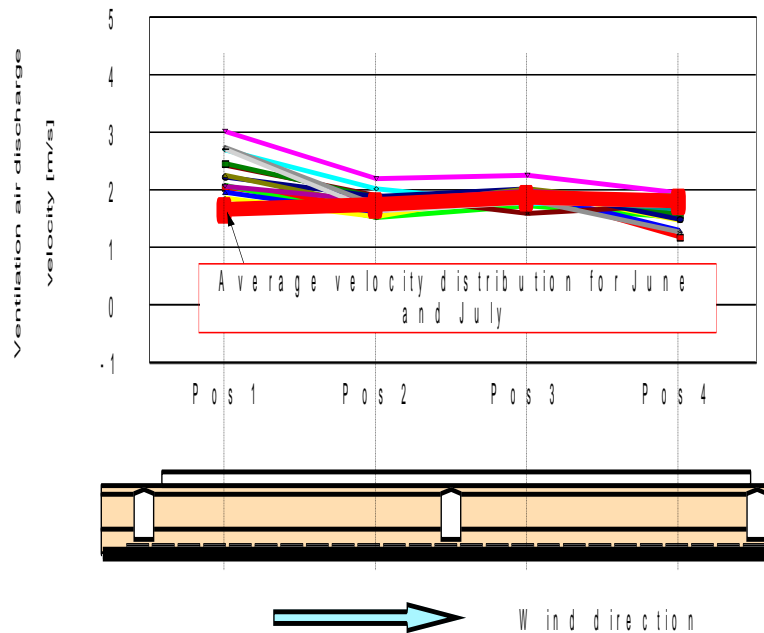
Vindvær skaper turbulens – også i innelukkede taklyrer

- Sjekk utstrømningen der du måler – strømmer luften slik som du tror?

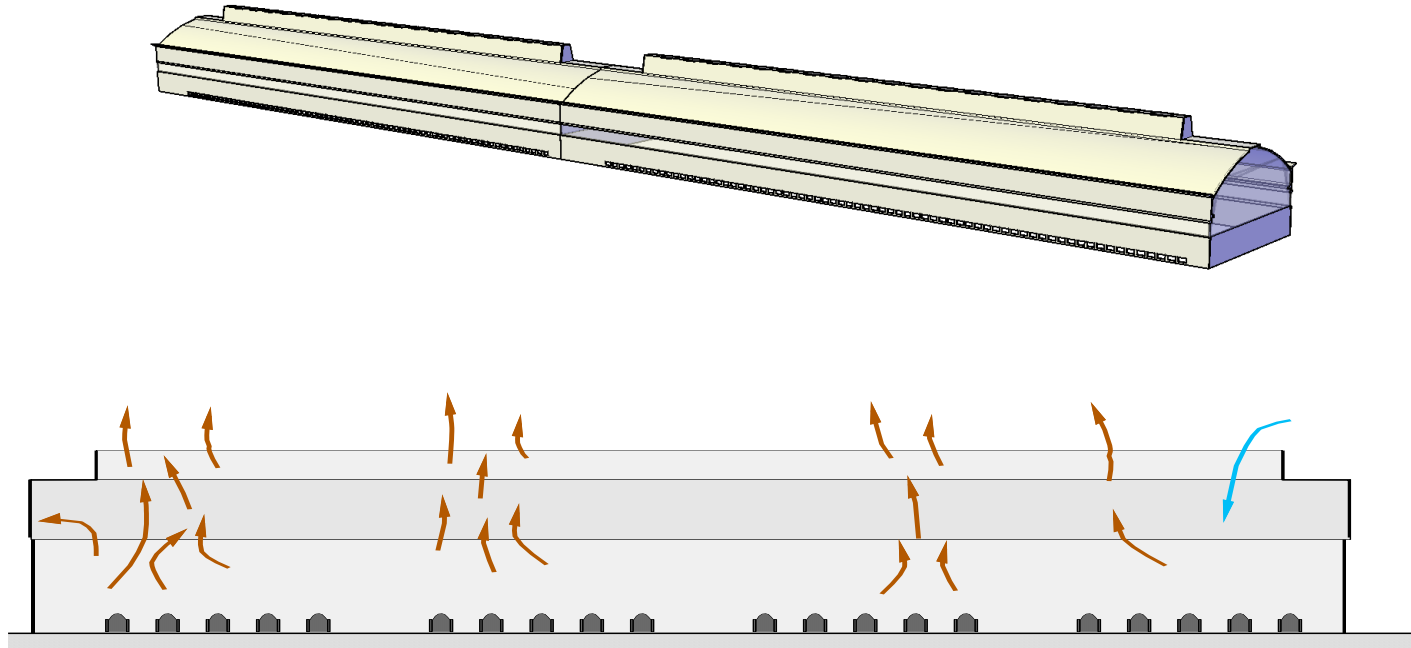
Sørg for at du får med deg det fullstendige bildet. Vindvær kan forskyve luftmengden i lengderetningen av en hall..

Det fullstendige bildet: Kontrollér at utstrømningen er stabil

- Hvis utstrømningsåpningen er for stor kan det oppstå kaldluftnedfall.
- I vindvær vil slike ustabiliteter oppstå lettere.

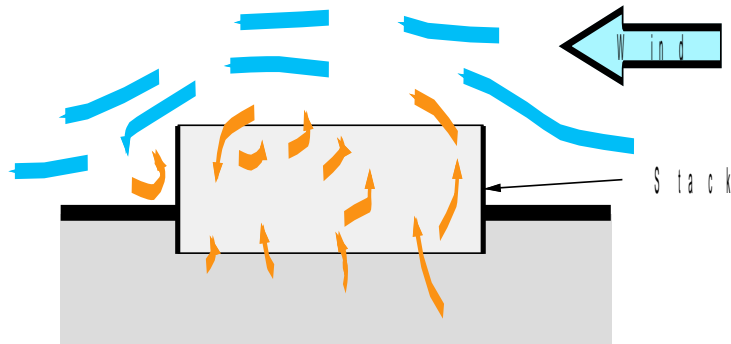
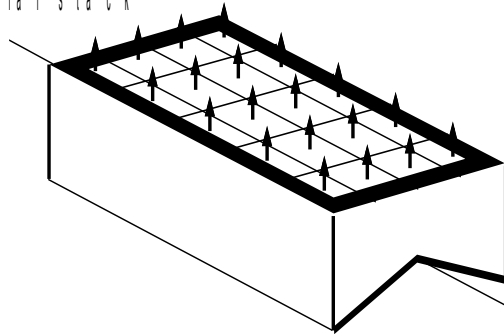

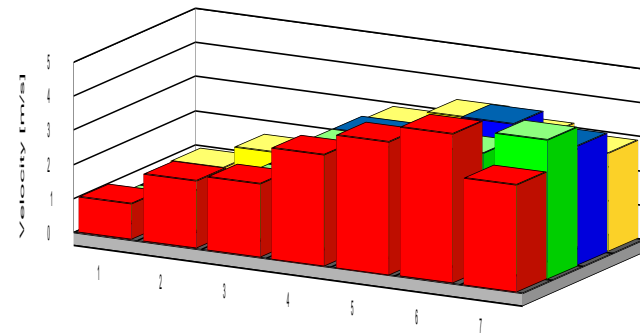
Kontrollér utstrømningen der du skal måle

- Vinden skaper ujevn utstrømning også i enkle, rektangulære skorsteiner
- Vinden kan også få lufta til å strømme ned gjennom skorsteinen.

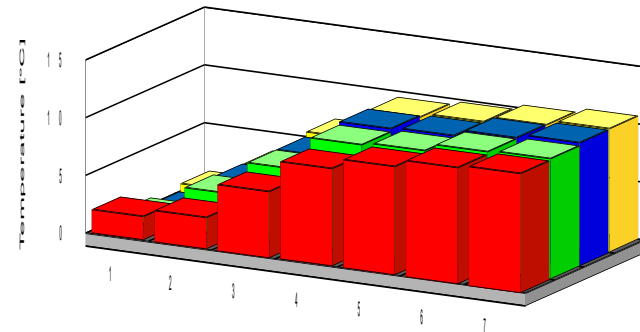
Rectangular stack

Velocity distribution

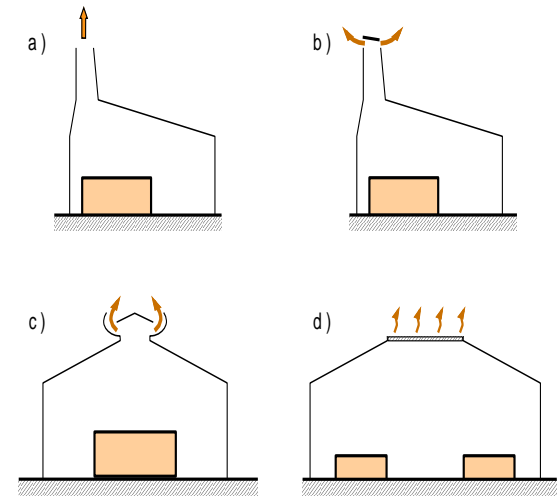

Temperature distribution

Type 2 – Noen tips for luftmengdemålinger ved traversering

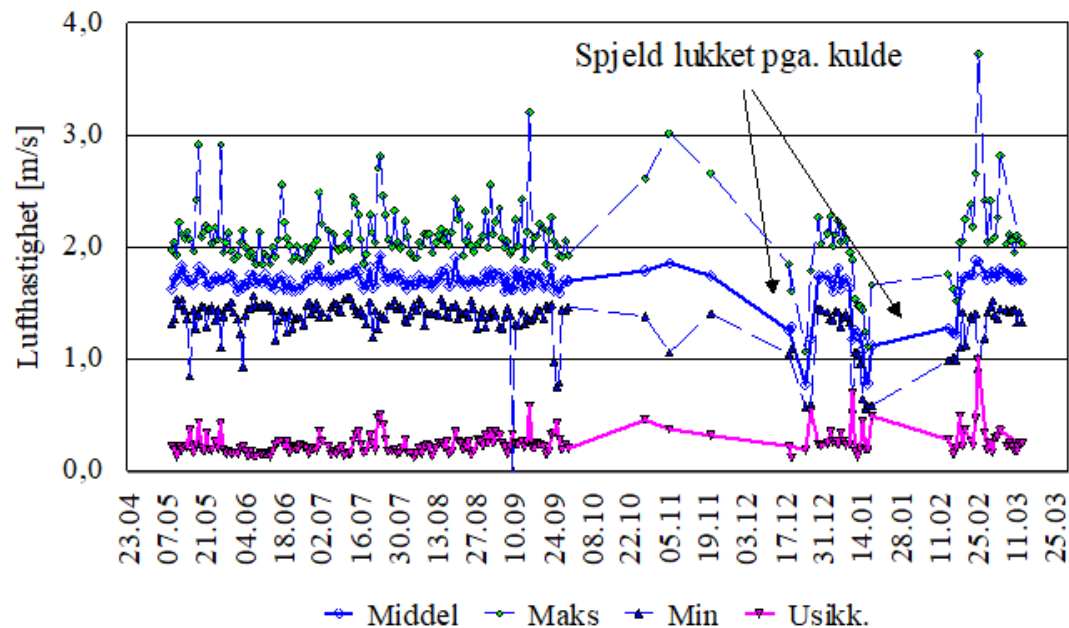
- 1) Undersøk med røyk hvordan lufta strømmer der du har tenkt å måle. Finn et måletverrsnitt med jevnest mulig hastighet.
- 2) Traverseringsmålinger bør skje når det er så lite vind som mulig. (Helst vindstille).
- 3) Det kan være lurt å logge utløpshastigheten i et punkt i måletverrsnittet over lengre tid – et døgn, noen døgn eller lenger. Avdekker variasjoner og ustabiliteter.
- 4) Se etter om det var spesiell høy eller lav indikatorhastighet på det tidspunktet du gjorde traverseringene – og korrigér om nødvendig resultatet av traverseringsmålingen.

Nyttig å vite om oppdriftsdrevet ventilasjon

- Luftvolumstrømmen (m^3/h) er omtrent konstant året rundt når varmeavgivelsen i prosessen er konstant, og bygningskroppen er uendret.
- Dvs. at luftmengdestrømmen (Nm^3/h) er større om vinteren enn om sommeren.
- Teorien tilsier dette, og målinger av indikatorhastighet i en elektrolysehall har bekreftet teorien.

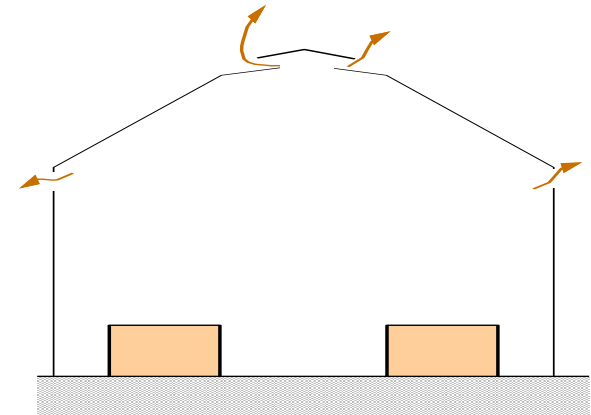
Type 3 – Utslipp med oppdrift gjennom ikke definerte åpninger

Standard målemetoder ?

- Ingen.

Andre målemetoder ?

- Ja, kanskje ... et forsøk er «sporstøvmetoden»

Status:

Vi har prøvd «sporstøvmetoden»:

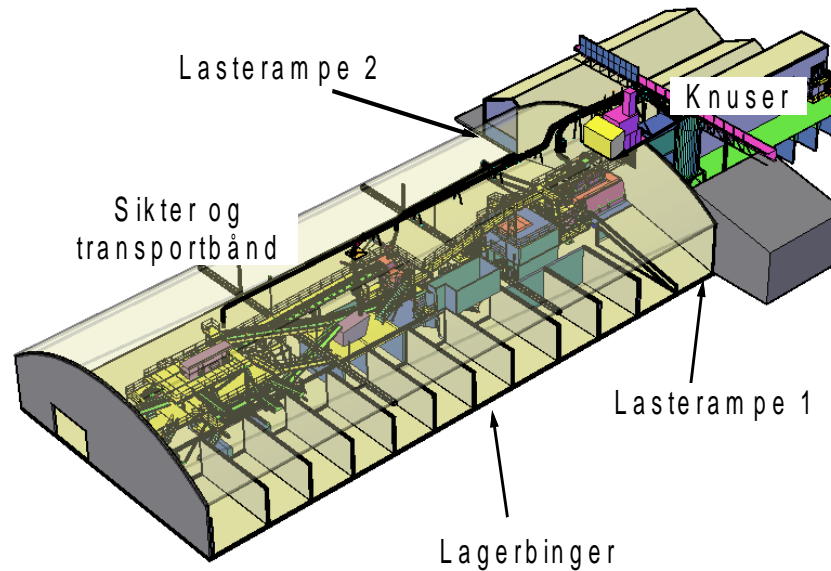
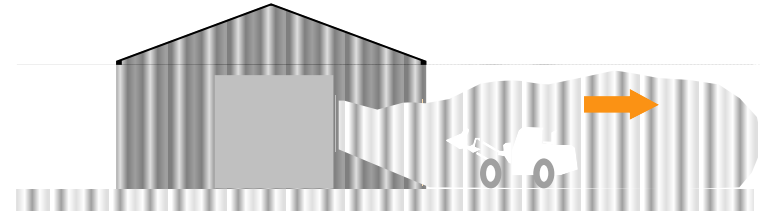
- Målemetode på utviklingsstadiet.
- En god del forskning gjenstår før vi vet begrensningene og usikkerheten.
- Den ser ut til å kunne brukes når luftutskiftningen ikke er for stor
- Et problem er å kunne skape en klart avgrenset sone med røyk i rommet.

Type 4 – Utslipp uten oppdrift gjennom definerte åpninger

- Første steg er alltid å forstå hva som skjer.
- Hvor er kildene?
- Hvor unnslipper støvet og hvorfor?

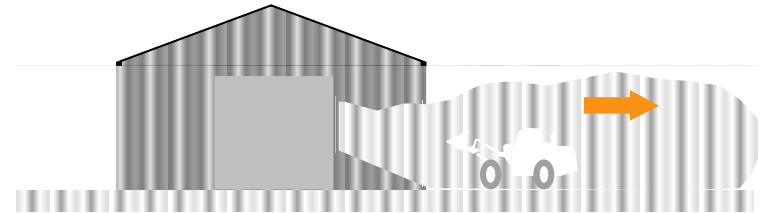

Utslipp uten oppdrift gjennom definerte åpninger

Standard målemetoder ?

- Tilpasset versjon av traverseringsmetoden når været passer.

Andre målemetoder ?

- Videoregistrering sammen med logging av støvkonsentrasjon.

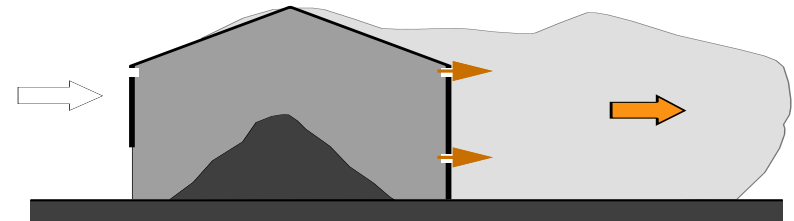

Type 5 – Utslipp gjennom ikke definerte åpninger og fra større områder

Standard målemetoder ?

- Ingen

Andre målemetoder ?

- Video-metoder kan tenkes (Sauda)
- For å kvantifisere utslipp fra bedriften er vel gjerdemålinger det mest aktuelle?

Foto: Eramet Sauda

Type 6 – Utslipp fra transport av løsmasser med oppdrift

Standard målemetoder ?

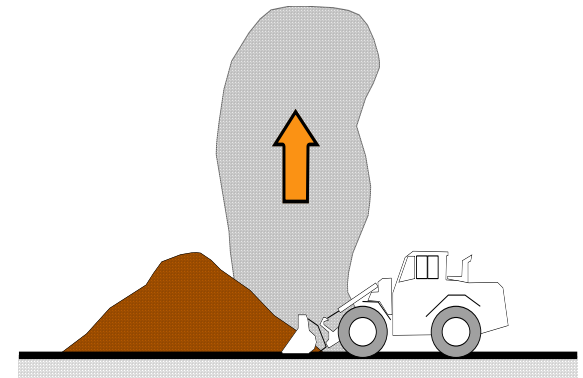
- Ingen

Andre målemetoder ?

- Videometoder.

Status:

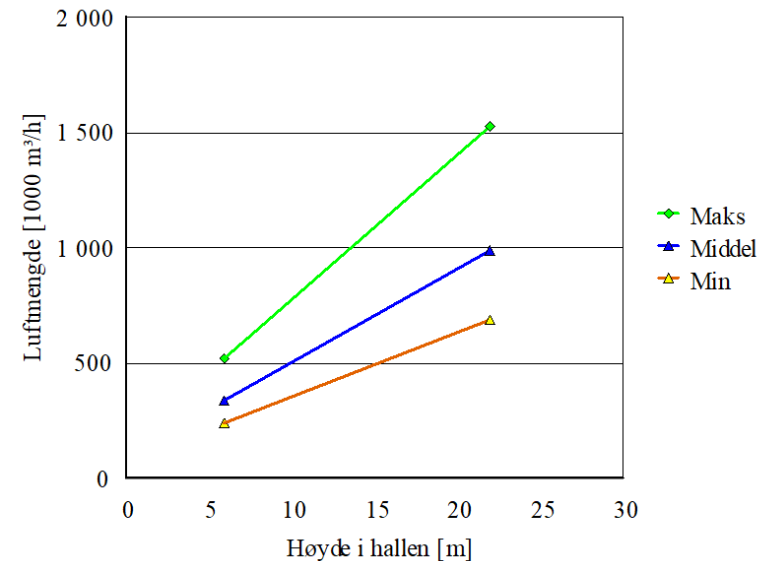
- Har benyttet videometode sammen med logging av hastighet og temperatur i punkter.

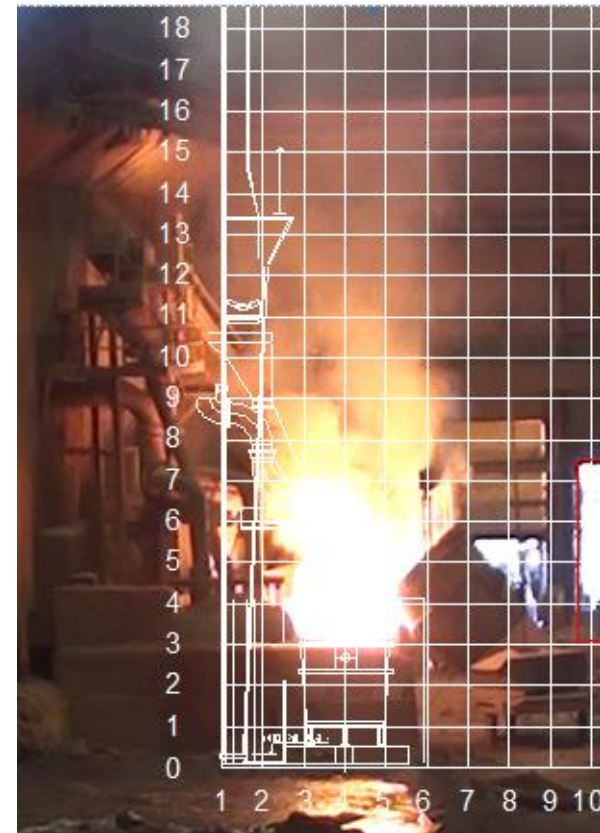
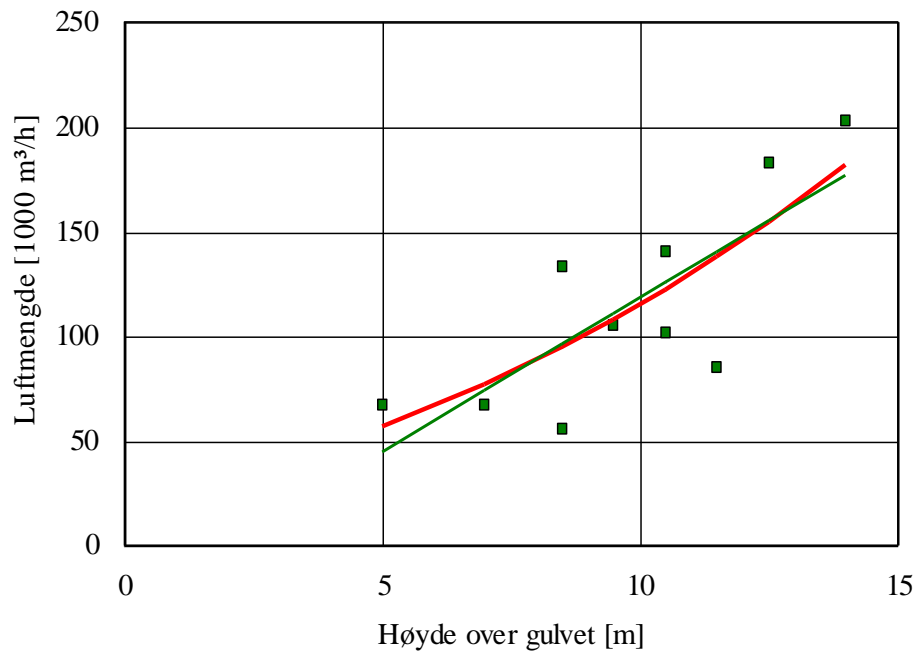
Videometode – luftmengde i varmluftstrøm over sengestøping

- Denne metoden bør også kunne brukes for utslipp fra håndtering av varme masser ute.
- Men den er meget arbeidskrevende.

Videometode – luftmengde i varmluftstrøm over øse

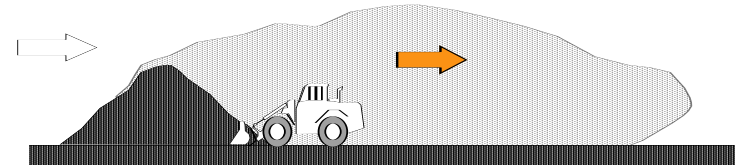
- Et annet eksempel på metoden.
- Men, som sagt, den er arbeidskrevende.

Type 7 – Utslipp fra transport av løsmasser uten oppdrift

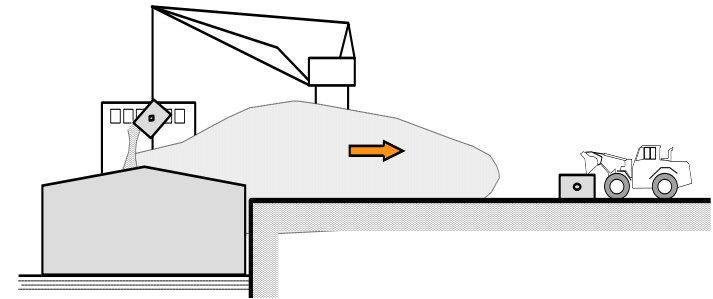
Standard målemetoder ?

- Ingen

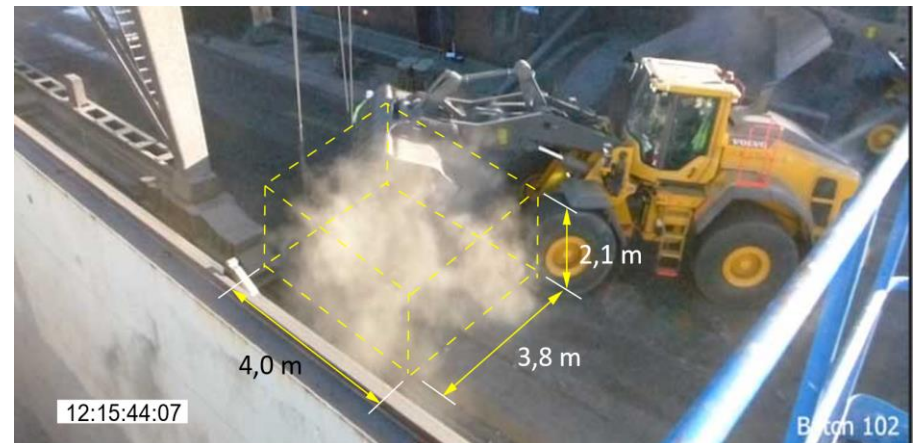
Andre målemetoder ?

- Videometode sammen med konsentrasjonsmålinger med filtermetode og logging.

Status:

- Har prøvd det i ett prosjekt.
- Stor usikkerhet.
- Med videre utvikling av videometoder kan dette trolig bli mye bedre og mye enklere

Oppsummering

En nøkkel til å redusere de diffuse utslippene er å kunne tallfeste utslippene.

Vi må unngå å måtte rapportere utslipp i sekkeposten «diffuse utslipp»

Når vi kan måle utslippene med en tilstrekkelig grad av nøyaktighet har vi grunnlag for

- Prioritering bedriftenes miljøarbeid – legge penger i de tiltakene som er viktigst.
- Rapportering så riktig som mulig til myndighetene

Det finnes ikke problemer –
Bare utfordringer!

Oppsummering

De målemetodene vi har i dag er utilstrekkelige. Dess mer diffuse utslippene blir – dess mer utilstrekkelige er målemetodene.

Min drøm for å måle diffuse utslipp er:

- Videoregistrering med automatisert analyse av lufthastighet og konsentrasjon i støvskyer
- Gjerdemålinger med en haug av enkle og billige sensorer som overfører data trådløst til automatisert databehandling.

Her trenger vi en doktor

Vi ønsker bidrag fra alle som arbeider med måling og utvikling av måleteknikker og sensorer – vi må lære av hverandre

Takk for oppmerksomheten!

Diffust utslipp